ספק טומאה ברה"ר*

(רמב"ם - אבות הטומאה טז, א)

הגאון החסיד הרב **יעקב דב** הכהן כ"ץ שליט"א
ראש הישיבה

מקשה על הרמב"ם כיצד לומדים ספק טומאה מפסח / מקשה מדוע לומד הרמב"ם כמו הירושלמי ולא כבבלי / מביא קושיית הר"ן על הרמב"ם הכותב שכל הספיקות מדבריהן, א"כ כיצד חייב אשם תלוי / מביא שתי גרסאות ברמב"ם הל' טומאת מת פרק ט' הל' יב / מביא קושיית הדברי אמת על המהרי"ט מטומאה / תירוץ השב שמעתתא / חוקר מדוע ב'איקבע איסורא' אסור מן התורה / מחלק בין ספק איסור וספק טומאה.

א.

הרמב"ם בהל' אבות הטומאה פרק ט"ז ה"א: "מפני מה טיהרו ספק טומאה ברה"ר, שהרי הצבור עושים הפסח בטומאה בזמן שהטמאים מרובים, אם טומאה ודאית נדחת מפניהם ק"ו לספק טומאה, שאיסור כל הספקות מדבריהם כמו שביארנו בהלכות ביאות אסורות".

ובפרק י"ח ה"א (שם): "כל שאתה יכול לרבות ספיקות וספקי ספיקות בר"ה טהור ברה"י טמא. כיצד נכנס למבוי והטומאה בחצר ספק נכנס לחצר ספק לא נכנס, טומאה בבית ספק נכנס לבית ספק לא נכנס, ואפילו נכנס ספק שלא היתה שם ספק היתה שם, וא"ת היתה שם בעת שנכנס ספק יש בה כשיעור ספק אין בה, וא"ת יש בה ספק שהיא טומאה ספק אינה טומאה, ואפילו היא טומאה ספק נגע ספק לא נגע ספיקו טמא שהמבוי רשות היחיד".

ובהל' ב' (שם): "תשעה צפרדעים ושרץ אחד ביניהן ברשות היחיד ונגע באחד מהן ואינו יודע אי זהו ספיקו טמא, ט' שרצים וצפרדע ביניהן ברשות הרבים, זה הכלל כל ספק ברשות הרבים טהור עד שיאמר נטמאתי בודאי, וכל ספק ברה"י טמא עד שיאמר ודאי שלא נטמאתי ברה"ר ספיקו טהור". וכן בפרק י"ט ה"א: "השרץ והצפרדע ברה"ר ואין צורתן ניכרת ונגע באחד מהן ועשה טהרות טהור".

---

*) מתוך שיעור שנמסר בישיבה, נערך ע"י המערכת.

וצריך להבין בזה:

א. הרמב"ם מביא שהטעם לכך שספק טומאה ברה"ר טהור נלמד מהדין בקרבן פסח שכאשר רוב הציבור טמא הותר להקריבו אף בטומאה, ואם טומאה וודאית נדחית ק"ו שספק טומאה ברה"ר נדחה. ואינו מובן, הרי בקרבן פסח זהו דין מיוחד שנלמד מ"במועדו – אף בטומאה", היינו שהטומאה אינה מתבטלת והאדם עדיין טמא אלא שהתורה חייבה להקריב במצב זה. ואיך נלמד משם ק"ו לטומאה ברשות הרבים שספיקו טהור,כלומר שהאדם אינו נטמא כלל.

ב. הלימוד מקרבן פסח, מקורו בירושלמי 'סוטה' בתחילתה: "שאלו את בן זומא מפני מה ספק טומאה ברשות היחיד טמא, אמר לון, סוטה מהיא, אמרו ליה רה"י, אמר לון מצינו שהיא אסורה לביתה.. מפני מה ספק רשות הרבים טהור, אמר לון, מצינו שהציבור עושים פסחיהן בטומאה בשעה שרובן טמאים. מה טומאה ידועה הותרה לציבור ק"ו ספק טומאה", ע"כ. מובן שהקושיא על הרמב"ם נשאלת גם על הירושלמי, איך לומדים מקרבן פסח.

בבבלי מסכת חולין דף ט' ע"ב: "התם הלכתא גמירי לה מסוטה: מה סוטה ברה"י, אף טומאה ברה"י". וברש"י ד"ה 'מה סוטה': שקינא לה בעלה, אל תסתרי עם פלוני, ונסתרה, כתיב ונטמאה ב' פעמים אחד לבעל כו', שנאסרת עליו בסתירה זו עד שיבדקוה המים, וכל סתירה אינה אלא ברה"י, והתם הוא דאסר רחמנא מספיקא, אבל ברה"ר שריא דלאו סתירה היא, וטומאה מהתם גמרינן דטומאה קרייה רחמנא. ע"כ. כלומר, שהלימוד הוא מכך, שרק ברה"י התורה אסרה את הסוטה לבעלה אף מספק, וברשות הרבים לא אסרה (וטומאה נלמדה מסוטה).

וא"כ צ"ל, מדוע הרמב"ם עזב את הבבלי ולמד כהירושלמי, שזהו לימוד מיוחד מ'קרבן פסח' שאז קשה כנ"ל. ובפרט שבאותה הלכה (פט"ז ה"א) גבי ספק טומאה ברה"י כותב: "ומפני מה החמירו בספק ברה"י, שהרי סוטה שנסתרה אע"פ שהדבר ספק הרי טמאה לבעלה עד שתשתה". וה'כסף משנה' במקום מציין לחולין דף ט ע"ב.

ג. בפט"ז ה"א מסיים: "שאסור כל הספיקות מדבריהם". ומשמע שזהו תוספת טעם לכך ש'ספק טומאה' ברה"ר טהור, משום שהספיקות רק מדבריהם. והנה טעם זה לא הובא בחולין (שם), ולא בירושלמי סוטה (שם). וצ"ל הא מנלן, ומה רוצה להוסיף בזה.

והנה, דין זה ש'כל הספיקות מדבריהם', מביא גם בהלכות כלאים פרק י' הל' כ"ז וכותב: "וכבר בארנו בהלכות ביאות אסורות שכל איסור ספיקות מדברי סופרים, ולפיכך הקלו בספק. ע"כ. ובהשגת הראב"ד: "א"א. אמת הוא זה שכל הספקות אינן של תורה, מיהו קי"ל כל ספק איסור תורה לחומרא, ובדרבנן לקולא". ע"כ. כלומר שמדין דאורייתא בספק אזלינן לקולא, אלא שמדרבנן החמירו בספיקא דאוריתא, ובספיקא דרבנן הקילו.

וכן כתב אדה"ז בקונטרס אחרון בהלכות פסח בס' תל"ג סל"א - בקו"א י"ד, "שהרמב"ם והראב"ד ושאר גדולי הראשונים סוברים דספיקא דאורייתא לקולא מדאורייתא". עי"ש.

ב.

והנה בהל' טומאת מת פרק ט' הי"ב כתב הרמב"ם: "דבר ידוע שכל אלו הטומאות וכיוצ"ב שהן משום ספק, הרי הן של דבריהן, ואין טמא מן התורה אלא מי שנטמא טומאת ודאי, אבל כל הספיקות בין בטומאות בין במאכלות אסורות בין בעריות ושבתות אין להם אלא מדברי סופרים, כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה". ע"כ. ובכמה דפוסים אח"כ יש בסוגריים: "ואע"פ כן דבר שחייבין על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אתו חייב באשם תלוי". שמזה משמע שמה שכתב 'כל הספיקות מדבריהם', זה רק באיסור 'לאו' ולא באיסור 'כרת'.

הכ"מ (בהל' טומאת מת שם) מצטט מהר"ן: "ואחת מהטענות שטענו על רבינו מדחייב רחמנא אשם תלוי, ודבר זה יישבו רבינו, שמצאתי כתוב בספר ישן בס"פ זה כלשון הזה, ואעפ"כ דבר שחייבים על זדונו כרת ספיקו אסור מן התורה שהרי העושה אותו חייב אשם תלוי", עכ"ל. כלומר, שהקשו מכך שהתורה חייבה אשם תלוי על ספק בדבר שזדונו כרת, וא"כ נראה שאף מדאוריתא אזלינן לחומרא, וא"כ קשה על דבריו ש'הספיקות מדבריהם'. וע"ז בא לתרץ בהגהה שבדבר שזדונו כרת שאני.

ולכאורה דברי הכ"מ, וכן דברי ההגהה לא מובנים כלל, לפי הגרסה שלנו ברמב"ם דכתב ש"כל הספיקות בין במאכלות אסורות בין בעריות ובין בשבתות", והרי שבתות ועריות הם איסורי כרת, ואעפ"כ כותב הרמב"ם: "ואין חוששין להם אלא מדברי סופרים". ואולי הכ"מ הי' לו גרסא אחרת שלא כפי הנוסח שלנו "בין בעריות ושבתות". אבל לפי הגרסה שלנו, ההגהה הנ"ל אינו מובן כלל.

המהרי"ט בתשובה ביו"ד סימן א' כותב על הגהה זו: "איזה תלמיד כותבו בכדי לתרץ הקושי' איך יתכן אשם תלוי". וה'תורת חסד' ב'תשובה' כותב: "איזה תלמיד טועה כותבו". (ולפלא שברמב"ם הוצאת פרנקל, הורידו הסוגריים והדפיסו כל זה בהמשך אחד).

ג.

הר"ן בקדושין סוף פרק קמא כתב: "ומיהו קושטא דמילתא הכי איתא דספקא דאורייתא איסורו דבר התורה, שאם לא תאמר כן אשם תלוי למה, וכ"ת שאני התם דאיתחזק איסורא הניחא למאן דבעי חתיכה אחת משני חתיכות, אבל למאן דלא בעי מאי איכא למימר ואע"ג דסתם לן תנא בפרק כל היד (נדה יב:) דבעינן חתיכה משתי חתיכות לא משמע דאיהו ותנא דברייתא דלא בעי פליגי בהכי". עכ"ל. היינו, שהר"ן חולק על דעת הרמב"ם וסובר שספק אסור מן התורה, ולומד שהמחלוקת היא רק לגבי קרבן אשם, באיזה מקרה מתחייב אבל לא לגבי איסור, כי לכו"ע אסור מן התורה.

המחלוקת היא בכריתות דף י"ז - י"ח, בין ר' אליעזר וחכמים. לר"א חייב על חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן, וחכמים סוברים שרק חתיכה משני חתיכות אחת חלב ואחת היתר, ואכל אחת מהן, אזי הוא חייב קרבן אשם.

ונחלקו שם ר' זירא ור' נחמן מה הטעם של חכמים: ר' זירא לומד שהוא משום, שבשתי חתיכות אפשר לברר איסורו ע"י החתיכה שנשארה שאז יוכל לבוא לידי חיוב חטאת, ורק כשיכול לבוא לחיוב חטאת חייב אשם תלוי. ורב נחמן אומר שהטעם הוא, דבשתי חתיכות איקבע איסורא, חתיכה אחת

לא איקבע איסורא, כלומר שבשני חתיכות הי' מציאות וודאית של איסור משא"כ בחתיכה א'. וזה א' ההוכחות של הר"ן, שספיקא דאורייתא לחומרא מן התורה, שלר' אליעזר אף בחתיכה אחת חייב אשם תלוי. וכאמור שהר"ן למד שכל המחלוקת בין ר' אליעזר ורבנן זה על החיוב קרבן, אבל באיסור אכילה אין מחלוקת אף שזה רק ספק. עי"ש. ומדברי הר"ן יקשה על הרמב"ם שסובר שבאסורי עריות ושבתות הספק אסור רק מדרבנן, ומדוע חייב אשם תלוי - כמו שמקשה שם.

המהרי"ט בתשובה (שם) מתרץ, שהרמב"ם למד במחלוקת ר' אליעזר וחכמים דלא כהר"ן, אלא שלר"א שסובר שחייב אשם תלוי גם בחתיכה אחת ספק חלב ספק שומן, באמת כל ספק אסור מן התורה, ולא מחלקים בין איסור לאו לאיסור כרת, אבל לרבנן שרק בחתיכה משתי חתיכות חייב אשם תלוי, וכמו שמפרש ר' נחמן שם שהטעם דבעינן איקבע איסורא בכדי לחייב אשם תלוי, והם ילמדו שבאמת בלא איקבע איסורא, לא רק שלא חייב אשם תלוי, אלא שספק כזה אינו אסור מן התורה, ובאיקבע איסורא גם באיסור לאו יהי' אסור מן התורה. ולהיות שהרמב"ם פסק כרבנן (הל' שגגות פ"ח ה"ב),"שאינו חייב באשם תלוי עד שיהי' שם איסור קבוע.. או שהיתה לפניו חתיכת חלב וחתיכת שומן ואכל א' מהן ואין ידוע אז זה מהן אכל", לכן פסק שספק כזה שלא איקבע איסורא מותר מן התורה, שהתורה אסרה חלב ולא אסרה ספק חלב.

וכן כותב אדמוה"ז ביו"ד סימן קפ"ג ב'מהדורא בתרא' בהגהה, דהרמב"ם אזיל לשיטתיה דכל הספיקות אינן ד"ת ואפילו בעריות אלא בד'איקבע איסורא'.

ד.

ה'דברי אמת' בקונטרס 'דברי סופרים' [הובא ברי"ט אלגזי בכורות פרק ה אות מ"ב], מקשה על המהרי"ט, וכותב אחרי בקשת סליחה ממנו וכו', שהמהרי"ט טעה בזה, ומוכיח מהרמב"ם הל' אבות הטומאה פרק י"ח ה"ב - שכתב: "תשעה שרצים וצפרדע אחד ברשות הרבים ונגע באחד מהם, ואינו יודע באיזה מהם נגע טהור", והרמב"ם הלא כותב, שספק ברה"ר טהור מפני ש"כל הספקות מדבריהם", והרי כאן איקבע הטומאה שהרי יש גם שרץ במקום הזה, ויתירה מזו שהרוב הם שרצים, וזה ודאי דומה לחתיכה משני חתיכות, א"כ, מדוע ספק טומאה כזה שאיקבע הטומאה זה רק מדבריהם, שלכן טהור ברה"ר. ומזה מוכיח דלא כהמהרי"ט.

ולכן סובר הדברי אמת, שהרמב"ם לומד שרק באסור כרת אם איקבע איסורא אסור מן התורה, אבל באסור שאין בו כרת, כגון באיסור לאו, גם באיקבע איסורא זה רק מדרבנן, ולא כהגמ' ביבמות (קי"ט סע"א ואילך): "אמר רבא מכדי הא דאורייתא והא דאורייתא מה לי איסור כרת ומה לי אסור לאו", ורש"י (ד"ה "מה לי איסור לאו") מבאר שם, שאם הי' זה רק דין דרבנן שתיקנו משום הרחקה, אז שייך לחלק בין איסור לאו לאיסור כרת, אבל באיסור דאורייתא שאסור מספק אין חילוק בין אסור לאו לכרת.

ה.

ה'שב שמעתתא' באות א' פ"ט, מקשה מעצמו על הרמב"ם באבות הטומאה (שם) את השאלה הנ"ל.

ומבאר בזה דהנה המחבר בסימן קי"א סק"ד בסעיף א' כתב: "שתי קדירות אחת של היתר ואחת של איסור ולפניו שתי חתיכות אחת של היתר ואחת של איסור אם החתיכה היא מאיסור דרבנן כו' ונפלו אלו לתוך אלו מותרין שאנו תולין לומר האיסור נפל לתוך האיסור וההיתר נפל לתוך של היתר.. וכן הדין אם לא הי' כאן אלא קדירה אחת של בשר שחוטה, ונפל בה אחד מאלו השתי חתיכות שאחת מהם היתר ואין ידוע איזוהי, אנו תולין דשל ההיתר נפל".

וכתב עלה הש"ך וז"ל: "נראה דכאן מיירי דהב' חתיכות היו ניכרות בפני עצמן קודם נפילתן איזה מהן של היתר ואיזה מהן של איסור, דאי נתערבו מתחילה חד בחד, א"כ כיון דאיתחזק איסורא בב' חתיכות כל א' וא' דיינינן ליה כגופו של איסור, ותו לא אמרינן ספיקא דרבנן לקולא". ע"כ. ומשמע דאם ניכרין בפני עצמן לא מקרי איקבע איסורא אף שיש כאן בודאי איסור.

ועפי"ז, מתרץ השבשמ"ע דעת הרמב"ם ב'אבות הטומאה', שהשרץ והצפרדע הי' כל אחד ניכר בפני עצמו ולפיכך אין כאן איקבע אסורא, וספק כזה לחומרא רק מדרבנן ולכן ברה"ר ספקו טהור.

[אבל מלשון הרמב"ם בפרק י"ט ה"א - "וכן השרץ והצפרדע ברשות הרבים ואין צורתן ניכרת ואין ידוע איזה הוא השרץ" - משמע דהשרץ והצפרדע לא היו ניכרין בפני עצמן, וכיון דאינו ניכר בפני עצמו ודאי מקרי אקבע איסורא ובכל זאת כותב שנחשב כספק שאסור רק מדרבנן. ולכן לומד טעם אחר לכך שספק טומאה ברשות הרבים טהור, לא כהמשמעות בלשון הרמב"ם, אלא מצד חזקת טהרה, ועי"ש].

אך על המהרי"ט לכאורה קשה קושית הדברי אמת מהרמב"ם אבות הטומאה הנ"ל, הגם ששם איקבע איסורא, ויותר מכך, שיש רוב שרצים שמטמאים, ובכל זאת אומר הרמב"ם שספיקא דאוריתא מן התורה לקולא, וא"כ למה בספק איסור חייב באשם תלוי.

ו.

ובאמת יש לחקור טעמו של ר' נחמן שרק באיקבע איסורא, חייב אשם תלוי שהספק אסור מן התורה (כפי שהמהרי"ט לומד ברמב"ם, וכנ"ל גם באדמוה"ז).

וי"ל בב' אופנים:

א. אם נאמר שהיות שיש כאן גם ודאי איסור יש יותר עלוליות להכשל, ולכן אסור מן התורה לאכול בכזה ספק שמא יפגע באיסור שלכן גם שוגג צריך כפרה מצד החשש שמא אכל את האיסור.

ב. או שנאמר שמצד האפשרות להכשל אין הבדל אם זה חתיכה אחת ספק חלב ספק שומן או שתי חתיכות והוא אכל אחת, לכאורה זה אותו ספק, כי סוף סוף לגבי החתיכה שאכל יש אותו הספק אם היא חלב או לא אלא שהתורה אוסרת את עצם הספק כלומר כשם שיש איסור לאכול חלב כך יש איסור לאכול חתיכה שהיא ספק חלב.

וי"ל שהרמב"ם סבר כאופן הב', שאמנם התורה אסרה חלב ולא ספק חלב, אבל באיקבע איסורא התורה אסרה את החפצא של הספק כמו החלב עצמו, כאילו נאמר כאשר שומן מעורב אם חלב

באיקבע איסורא חל איסור גם על השומן המעורב, כלשון הש"ך הנ"ל שנעשה כגופו של אסור ולכן אסור לאכלו. וחייב אשם תלוי על שאכל דבר שהתורה אסרה מפני הספק, ולכן דבר כזה אסור מן התורה, ולא שבמקרה כזה ספיקא דאורייתא לחומרה מן התורה, דהיינו שההיתר נשאר היתר רק האוכלו חייב קרבן מצד החשש שמא פגע באיסור, אלא כאילו אכל דבר האסור ודאי מן התורה מצד הספק ועל זה חייב קרבן אשם (מובן כל זמן שזה ספק).

והנה הצ"צ מביא בתשובה באה"ע סימן ר"ו. דהנה, הרמב"ם בהל' סנהדרין כתב (פט"ז ה"ו) אמר עד אחד חלב כליות הוא זה.. ואכל.. בעדים אחר שהתרה בו, הרי זה לוקה אף על פי שעיקר האיסור בעד אחד". עכ"ל. והקשו איך מתחייב מלקות ע"י עד אחד, הלא צריך שני עדים למלקות.

ובשב שמעתתא האריך בזה (שמעתתא ו' פרק י'), עי"ש באריכות, שיש לו שיטה אחרת בזה, שהמלקות לא מצד העד, אלא מדין סוקלים על החזקות. שברמב"ם איירי שהתחזק כחלב שלושים יום.

אך הצ"צ לא מקבל תירוץ זה, וכותב, אשר מאחר שהתורה אסרה לאכול את הדבר שעד אחד העיד עליו שזה חלב, אם אכלו חייב מלקות, כאילו נאמר שזה קיבל דין חלב (ובלשונו: "מה לי אם אכל חלב כליות ממש או אכל זה, כיון דרחמנא אסרו להדיא, ואמרה שעד אחד נאמן לומר שחלב כליות הוא זה"), ולכן חייב מלקות אם אכלו.

כמו"כ נאמר כאן לפי שיטת הש"ך שאם אקבע אסורא והם מעורבים, שניהם נהיו כגוף האיסור, ז.א. שבאיקבע איסורא, הספק נהי' חפצא של איסור ולכן חייב קרבן.

ואם כנים הדברים, אפשר לתרץ קושית ה'דברי אמת' על המהרי"ט. שאפשר לומר שהקושיא מספק טומאה שברה"ר טהור לספק איסור שחייבה תורה אשם תלוי, היא רק אם נאמר שספיקא דאוריתא לחומרא באיקבע איסורא, הוא מצד שיש חשש שפגע באיסור, הנה אף בספק טומאה ישנו טעם זה. אבל ע"פ הנ"ל, שהסיבה באיקבע איסורא שהתורה אוסרת לאכלו וחייב אשם תלוי משום שנהי' דין חפצא של איסור, הנה בטומאה לא ניתן לומר שמצד הספק אזי החפצא נעשו כגופו של טומאה, שהרי שרץ מטמא ולא צפרדע, מת מטמא ולא חי מטמא, ולכן גם באיקבע הטומאה נשאר ספק, וזהו שבטומאה ספיקו טהור, אף שבספק איסור כזה אסור מן התורה.

ובזה יובן אף מה שהקשו מחיוב אשם תלוי באכילת ספק, אף שהרמב"ם ס"ל שהספיקות מדבריהם, והוא ע"פ האמור שחיוב אשם תלוי הוא לא מצד שאזלינן לחומרא אלא זהו איסור עצמי בספק זה. אך בשאר ספיקות לא אזלינן לחומרא מדאוריתא אלא רק מדרבנן.

ז.

אך עדיין צ"ל מה שהקשינו בתחילת דברינו, למה הרמב"ם מביא הטעם של הירושלמי, שלומדים מקרבן פסח שעושים אותו בטומאה בזמן שרוב ישראל טמאים, ולא מהבבלי שלומדים מסוטה כמו שרבא אמר "הלכתא גמירא לה מסוטה", מה סוטה רשות היחיד שזה מקום סתירה אף טומאה ברה"י. ובכלל כיצד לומד מקרבן פסח שזה מצד גזירת הכתוב במועדו אפילו בטומאה. גם מה שהרמב"ם שממשיך איך זה מתקשר עם מה שנאמר קודם עם הק"ו מקרבן פסח לספק טומאה.

ואפשר לומר, דהקושיות מתורצות אחת בחברתה, דזה שכתב ש"איסור כל הספקות מדבריהם", הוא עמ"נ לתרץ מה שהקשינו, כיצד לומדים ק"ו מקרבן פסח לספק טומאה ברשות הרבים, הלא בקרבן פסח יש גזירת הכתוב ב'מועדו אפילו בטומאה', היינו שהטמאים מקריבים הקרבן אך לא שנהיים טהורים וכיצד מטהרין הספק משום זה.

והיינו דאם הי' ספק דאורייתא אסור מן התורה ודאי שלא היינו יכולים ללמוד מקרבן פסח כנ"ל. אבל היות שכל הספקות לחומרא זה רק מדבריהם, ומן התורה לא צריך לימוד שספקו טהור אפילו באיקבע הטומאה (כנ"ל שחילקנו בין איסור לטומאה), ולכן רבנן אף שהחמירו בכל ספק דאורייתא גם כשלא איקבע איסורא למרות שזה רק ספק, לא החמירו בספק טומאה ברה"ר. והוא מצד הלימוד מקרבן פסח שראינו שטומאה נדחית ברבים, וכשם שהתורה הקילה בטומאה של רבים כך חכמים הקילו בספק טומאה ברה"ר. כלומר שהלימוד מקרבן פסח הוא רק שמצינו אסמכתא להקל, וא"כ לא קשה כלל כיצד למדנו מקר"פ ששם הטומאה רק נדחתה ואילו כאן אנו מטהרים הספק. כיון שמדאוריתא הספק טהור אלא שכאן אף חכמים לא החמירו מצד האסמכתא. ולכן מיד מוסיף ש"איסור כל הספיקות מדבריהם" בכדי לתרץ הקושי', כנ"ל.

ולפי ביאור זה, אולי יש יסוד מהירושלמי הנ"ל לשיטתו של הרמב"ם, ש'ספיקא דאורייתא לחומרא' זה רק מדרבנן. והוא עפי"ד שהלימוד מקר"פ לספק איסור מובן לכאו' רק אם נאמר שספק דאוריתא לחומרא מדרבנן ומה שלמדנו מקרבן פסח הוא רק אסמכתא שהתורה הקילה בספק. וא"כ עצם זה שבירושלמי הובא הלמוד הנ"ל, מהוה ראיה שספק דאוריתא לחומרא מדרבנן.

ח.

ולפי"ז אפשר לתרץ, למה מביא את הירושלמי ולא את הבבלי, מהגמרא חולין דף ט' ש"רבא אמר הלכתא גמירא לה מסוטה, מה סוטה ברשות היחיד אף טומאה ברשות היחיד".

אפ"ל שהי' קשה לרמב"ם הלימוד מסוטה שברה"ר ספיקו טהור: נכון אמנם שהתורה נתנה דין ודאי רק ברשות היחיד אבל ברשות הרבים לא נאמר שספיקו טמא כודאי, אבל מנ"ל שברה"ר לא ישאר לכל הפחות ספק כמו בכל ספק, שספק דאורייתא לחומרא, אם זה מדאורייתא או עכ"פ מדרבנן לחומרה כמו בכל ספק דאורייתא, ולמה ספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור גם מדרבנן, ולכן למד הרמב"ם, שעל זה בא הטעם של בן זומא בירושלמי הנ"ל.

יוצא א"כ שהירושלמי לא חולק על הבבלי - אלא מוסיף על הבבלי, שבבבלי רבא מפרש, שיש הבדל בין רה"י ובין רה"ר שספק טומאה ברה"ר אין דינו טמא ודאי כמו ברשות היחיד, אבל עדיין קשה שיהי' דינו כמו כל ספק איסור דאורייתא שאזלינן לחומרא. על כך בא הטעם בירושלמי שלומדים מקרבן פסח, ולכן הדין שספק טומאה ברשות הרבים ספיקו טהור ולא כמו ספק איסור, כנ"ל שכל ספק דאורייתא לחומרה זה רק מדרבנן, ובספק טומאה ברה"ר רבנן לא החמירו, מטעמו של בן זומא, שמצאו איזה סמך לא להחמיר בספק טומאה בר"ה מק"ו. ומובן שכל זה רק לשיטת הרמב"ם שספק

דאורייתא לחומרא זה רק מדרבנן כי אם ספק דאורייתא לחומרא מן התורה ודאי שלא הינו יכולים ללמוד מקרבן פסח.

ובזה יתורץ מה שיש מקשים (הובא בספר המפתח על הרמב"ם), על מה שכתב בהל' טומאת מת פרק ט' הל' י"ב, שכל הספיקות בין בטומאות וכו' זה רק מדבריהם. ומקשים, על איזה ספק טומאה הרמב"ם מתכוון שזה לחומרה רק מדבריהם, אם בספק טומאה ברה"י ספיקו טמא מן התורה, עכ"פ לפי אלו שלומדים שזה מן התורה, וספק טומאה ברה"ר לומדים מק"ו שספיקו טהור, וא"כ באיזה ספק טומא מדבר שאסור מדרבנן. אך עפ"י הנ"ל יובן, כיון שהאפשרות ללמוד הק"ו הוא רק מפני שכל הספיקות לחומרא זה רק מדבריהם, וגם לולי הלימוד מפסח הי' לחומרא רק מדרבנן, ולכן כאן בספק טומאה ברה"ר רבנן לא החמירו על סמך הק"ו.